

Sammanfattning

Arbetsdomstolen har vid interimistisk prövning av ett yrkande om förbud mot stridsåtgärd funnit att det ifrågasatta handlandet inte utgjorde en stridsåtgärd.

ARBETSDOMSTOLEN

BESLUT
2004-11-26
StockholmBeslut nr 99/04
Mål nr A 212/04

KÄRANDE

Iso Team AB, 556577-6266, Box 53018, 400 14 GÖTEBORG
Ombud: Alexander E. Broch, Europe Advisers Ltd, P.O. Box 414,
GIBRALTAR

SVARANDE

Svenska Byggnadsarbetareförbundets avd. 12, Box 83, 431 21 MÖLNDAL
Ombud: advokaten Peter Kindblom, Box 7315, 103 90 STOCKHOLM

SAKEN

Olovlig stridsåtgärd m.m.; nu fråga om interimistiskt beslut

Iso Team AB (bolaget) är genom s.k. hängavtal med Sveriges Byggnadsarbetareförbund (Byggnads) bundet av det s.k. VVS-Installationsavtalet.

Tvist uppkom mellan Byggnadsarbetareförbundets avd. 12 (avdelningen) och bolaget på grund av att bolaget, enligt avdelningens uppfattning, hade brutit i sin skyldighet att underrätta avdelningen om att det hyrde in egna företagare från Polen som underentreprenörer. Med anledning härav påkallade avdelningen den 19 februari 2004 lokal förhandling. Enligt bolagets mening förelåg inte underrättelseskyldighet eftersom bolaget inte hade några anställda. Lokal förhandling ägde rum den 3 mars 2004 och central förhandling den 22 juni 2004 utan att enighet kunde uppnås.

I tidsmässig anslutning till denna tvist har avdelningen sänt brev till företag som har anlitat bolaget som underentreprenör. Bolaget har gjort gällande att avdelningen genom de aktuella breven har uppmanat ifrågavarande företag till bojkott mot bolaget. De i målet åberopade breven har, såvitt är av intresse i målet, följande lydelse.

Brev 1 ställt till AB Cero Plåtslageri, daterat 2004-06-18:

Ang. Anlitande av underentreprenör.

Undertecknad lokala arbetstagarorganisation godkänner inte Iso-Team som underentreprenör på Ert objekt på Chalmers på grund av att företaget använder sig av utlänsk arbetskraft med F:skattsedel.

Avdelningen har för avsikt att föra ärendet vidare för central handläggning.

Brev 2 ställt till MTB Handelsbolag, avsänt 2004-07-08:

Ang. Iso Team AB, org nr 556577-6266

Rubricerat företag tillfördes Er underentreprenörsförteckning 2002-04-15. Företaget bedriver ingen byggentreprenadverksamhet, utan är ett renodlat bemanningsföretag.

Med anledning härav avföres rubricerat företag från Er underentreprenörsförteckning då skäl finns för att ifrågasätta vetorätt enligt MBL § 39.

Om ni ändå avser att anlita rubricerat företag som UE, hänvisar vi till BA, bilaga D, § 2 och alternativ B.

Brev 3 ställt till MTB Handelsbolag, daterat 2004-07-15, brev 4 ställt till Kakelmäster i Göteborg AB, daterat 2004-07-15 och brev 5 ställt till MTB Bygg i Lindome, daterat 2004-07-15 är likalydande:

Ang. Iso Team AB, org.nr. 556577-6266

Rubricerat företag tillfördes Er underentreprenörsförteckning 2002-10-15. Företaget bedriver ingen egen entreprenadverksamhet samt saknar egen anställd personal. Företaget kan i bästa fall betraktas vara ett sk. bemanningsföretag, två avgörande förutsättningar för att fungera som bemanningsföretag saknas. Det ena och tidigare nämnt är avsaknad av egen anställd personal. Det andra att bemanningsavtal ej föreligger.

Med anledning härav avföres rubricerat företag från Er underentreprenörsförteckning då skäl föreligger att ifrågasätta vetorätt enligt MBL § 39.

Om ni ändå avser anlita rubricerat företag som UE, hänvisar vi till Byggnadsavtalet bilaga D §2 och alternativ B.

Bolaget har den 7 oktober 2004 väckt talan vid Arbetsdomstolen mot avdelningen och yrkat förpliktande för avdelningen att utge allmänt och ekonomiskt skadestånd på grund av avdelningen vidtagit en olovlig stridsåtgärd, brutit mot förhandlingsskyldigheten m.m. Bolaget har även yrkat att domstolen genom interimistiskt beslut skall ålägga avdelningen att omedelbart och utan dröjsmål meddela samtliga platser där avdelningen har uppmanat företag till någon form av bojkott mot bolaget att denna bojkott inte längre gäller så länge rättsfrågorna är under prövning inför domstol. Det sistnämnda yrkandet har senare även framställts som ett ytterligare huvudyrkande i målet.

Avdelningen har bestritt bolagets yrkande om interimistiskt förordnande.

Arbetsdomstolen har den 12 november 2004 hållit särskilt sammanträde för behandling av bolagets yrkande om interimistiskt förordnande.

Till utveckling av sin talan i frågan om interimistiskt förordnande har parterna anfört i huvudsak följande.

Bolaget

Syftet med breven är att avskräcka de företag som fått dem från att köpa tjänster från bolaget, dvs. en klar bojkott och därmed en olovlig stridsåtgärd. Avdelningen vill förmå bolaget att börja underrätta avdelningen om vilka underentreprenörer som bolaget anlitar, dvs. att få en lösning i enlighet med avdelningens uppfattning i den mellan parterna föreliggande rättstvisten.

De fem breven utgör en och samma stridsåtgärd och är en sammanhängande kampanj genom vilken bolaget förhindras att sälja sina tjänster. Den psykologiska effekten som breven gett upphov till finns fortfarande kvar. Den bojkott som bolaget utsatts för pågår så länge avdelningen inte meddelar de berörda arbetsplatserna att breven inte längre har någon verkan.

Avdelningen

Avdelningens grunder för bestridandet är följande.

1. Enligt 67 § medbestämmandelagen skall talan väckas inom tre månader från stridsåtgärdens avslutande. Varje brev skall ses som en avslutad stridsåtgärd. Det första brevet är daterat den 18 juni 2004 och stämningsansökan inkom den 7 oktober 2004. Möjligheten att föra talan med anledning av den stridsåtgärd som det första brevet utgör är därför preskriberad.
2. Det interimistiska yrkandet är alltför diffust för att kunna bifallas. Det är oklart vad som avses med ”samtliga platser” där avdelningen skulle ha uppmanat företag till någon form av bojkott mot bolaget. Ett sådant yrkande kan inte verkställas.
3. Yrkandet är utformat på ett sådant sätt att det inte kan läggas till grund för ett interimistiskt beslut.
4. Enligt den branschöverenskommelse om tillämpningsregler för 38-40 §§ medbestämmandelagen som finns intagen som en bilaga till VVS-Installationsavtalet kan arbetsgivaren befrias från primär förhandling vid anlitaandet av underentreprenörer under förutsättning dels att den anlitate underentreprenören är upptagen på en särskild förteckning som arbetsgivaren tillhandahållit avdelningen, underentreprenörsförteckningen, dels att underentreprenören uppfyller de krav som anges i branschöverenskommelsen. Enligt punkt A. § 1 b skall arbetsgivaren, första gången som underentreprenören anlitas, lämna skriftlig information till avdelningen. Under de förutsättningar som framgår av punkt A. § 2 första stycket kan avdelningen kräva att arbetsgivaren avför underentreprenören från förteckningen. Om företag skall anlita underentreprenör, som avförts från förteckningen och/eller inte uppfyller de förutsättningar som framgår av branschöverenskommelsen, skall företaget begära förhandlingar med

lokalavdelningen (jfr punkt A. § 2 och B). De aktuella breven har skickats till företag, som är bundna av kollektivavtal med Byggnads och som avsett att anlita bolaget som underentreprenör. Dessa företag har inte begärt förhandling.

5. Breven uppfyller inte kravet på åtgärd enligt 41 § medbestämmandelagen och har inte något rättsstridigt syfte. – Det kan i och för sig ifrågasättas om fredsplikt enligt 41 § medbestämmandelagen gäller eftersom de arbeten som bolaget skulle ha utfört hos de företag som fått breven inte omfattas av det kollektivavtal som bolaget och avdelningen är bundet av och tillämpningen av nämnda bestämmelse förutsätter att parterna är bundna av kollektivavtal på det aktuella avtalsområdet.

Bolaget

1. Bolaget bestrider att den olovliga stridsåtgärden är avslutad och det bestrids att den till någon del är preskriberad. De fem breven skall ses som en och samma stridsåtgärd och det sista brevet är skickat den 15 juli 2004, alltså inom tremånadersfristen.
2. Bolaget vet inte exakt vilka arbetsplatser som avdelningen har skickat brev till, men yrkandet omfattar alla arbetsplatser som avdelningen brevledes har uppmanat till bojkott. Det rör sig i vart fall om de fem arbetsplatser som omfattas av de i målet aktuella breven.
3. Yrkandet om ett interimistiskt beslut mot olovliga stridsåtgärder enligt medbestämmandelagen vid rättstvister är förenligt med arbetsrätten men är också ett minsta krav när det gäller bevakandet av rätten till fri rörlighet enligt EG-rätten. EG-rätten innebär ett skydd för bolaget att etablera verksamhet i Sverige. Syftet med avdelningens åtgärder är att stoppa de polska egenföretagarna. Det framgår särskilt tydligt av brevet av den 18 juni 2004.
4. Det finns inget skäl för avdelningen att föra bort bolaget från underentreprenörsförteckningarna. De vidtagna åtgärderna är i stället ett led i den kampanj som går ut på att förhindra bolaget att sälja sina tjänster på den svenska marknaden. Kunder har kontaktat bolaget och frågat varför de fått breven. Flera kunder har upphört att anlita bolaget.
5. Det bestrids att breven inte utgör åtgärder i den mening som avses i 41 § medbestämmandelagen. Bolaget är bara bundet av ett kollektivavtal.

Avdelningen

Tvisten har inget med EG-rätt att göra. Det är svensk processrätt som skall tillämpas. Det bestrids att Byggnads vill komma åt de polska arbetarna. Avdelningen har inte genom de företagna åtgärderna utövat någon påtryckning på bolaget, utan bara hävdat sitt eget kollektivavtal.

Skäl

I målet är ostridigt att bolaget genom s.k. hängavtal med Byggnads är bundet av det s.k. VVS-Installationsavtalet.

För parter som är bundna av kollektivavtal gäller enligt 41 § medbestämmandelagen fredsplikt. Stridsåtgärder som vidtas i strid mot 41 § första stycket är olovliga. Avgörande för om en viss åtgärd från en parts sida skall anses vara en stridsåtgärd i lagens mening är om åtgärden har vidtagits i sådant olovligt syfte som anges i 41 § medbestämmandelagen och inte om åtgärden rent allmänt sett är att betrakta som en stridsåtgärd i en eller annan mening (se SOU 1975:1 s. 351 f. och prop. 1975/76:105 bil. 1 s. 403 f.). Något specifikt krav på åtgärdens yttre beskaffenhet har inte uppställts mer än att det skall röra sig om något som kan betecknas som en åtgärd. Det skall alltså röra sig om en handling eller underlåtenhet av beskaffenhet att faktiskt kunna inverka på den part som den riktas mot, vare sig det rör sig om en direkt på framtiden inriktad åtgärd, t.ex. i syfte att förhindra tillfrånfallande av en ståndpunkt i en rättsvist eller det är fråga om tillfogande av skada i efterhand. Utanför begreppet åtgärd har ansetts falla allmänna uttalanden, kritik eller propaganda, framställande av önskemål, begäran om förhandling och liknande (se SOU 1975:1 s. 353). Tydligt är att även ageranden av det senare slaget i vissa fall av motparten kan upplevas som en påtryckning. Detta förhållande kan emellertid inte i sig ge dessa åtgärder karaktären av stridsåtgärder (AD 2004 nr 6).

Enligt 38 § medbestämmandelagen föreligger förhandlingsskyldighet när en arbetsgivare vill lägga ut ett arbete på entreprenad eller lämna ut ett arbete till någon som skall utföra arbetet utan att vara anställd hos arbetsgivaren. Den fackliga organisationen kan, på sätt som anges i 39 § medbestämmandelagen, utöva vetorätt mot en tilltänkt entreprenad. Den fackliga vetorätten får begagnas endast under förutsättning att den av arbetsgivaren tilltänkta åtgärden kan antas medföra åsidosättande av lag eller kollektivavtal för arbetet eller att åtgärden annars strider mot vad som är allmänt godtaget inom parternas avtalsområde. Till belysning av vad som avses med att en åtgärd kan antas medföra åsidosättande av lag eller kollektivavtal för arbetet kan från förarbetena (prop. 1975/76:105 bilaga 1 s. 399 f.) tas det exemplet att en arbetsgivare anlitar en formellt sett självständig företagare eller uppdragstagare som arbetar under förhållanden som i hög grad liknar en arbetstagers och där utgången av en rättslig prövning skulle leda till att den arbetspresterande är att betrakta som arbetstagar, alltså ett kringgående av arbetstagarbegreppet.

Avdelningen har beträffande de i målen aktuella breven från avdelningen till olika företag hänvisat till reglerna i den till VVS-Installationsavtalet som bilaga fogade branschöverenskommelse om tillämpningsregler för 38-40 §§ medbestämmandelagen. Branschöverenskommelsen innehåller, såvitt gäller den i målet aktuella frågan, i huvudsak följande. Arbetsgivare som anlitar underentreprenörer skall enligt punkt A. § 1 a kontrollera att dessa uppfyller vissa i bestämmelsen angivna villkor, som t.ex. F-skattebevis och i vissa fall kollektivavtal. Av punkt A. § 1 b följer att arbetsgivaren, när underentreprenören anlitas första gången, skall lämna viss skriftlig information, en s.k. underentreprenörsförteckning, till berörd lokalavdelning. När underentreprenören vid nästa tillfälle anlitas föreligger inte någon informationsskyldighet. Avdelningen kan kräva att arbetsgivaren avför viss underentreprenör från förteckningen om det ”finns skäl att ifrågasätta vetorätt enligt 39 § MBL

avseende viss underentreprenör på förteckningen”. I sådant fall skall avdelningen skriftligen informera arbetsgivaren och samtidigt ange skälen för åtgärden. Om entreprenadavtal ingåtts då lokalavdelning kräver att underentreprenör avförs skall arbetsgivaren snarast begära förhandling med berörd lokalavdelning (punkt A. § 2 andra stycket). Arbetsgivaren skall enligt punkt B. primärförhandla med berörd lokalavdelning om arbetsgivaren avser att anlita underentreprenör utan att uppfylla förutsättningarna under punkt A.

Av utredningen i målet hittills framgår enligt Arbetsdomstolens mening bl.a. följande. De företag, som har tillställts de i målet aktuella breven, har anlitat bolaget som underentreprenör och bolaget har funnits på dessa företags respektive underentreprenörsförteckning. Avdelningen har i breven 2 – 4 krävt att bolaget avförs från respektive företags underentreprenörsförteckning med motiveringen att skäl föreligger att ifrågasätta vetorätt enligt 39 § medbestämmandelagen. Även om det brev som har tillställts AB Cero Plåtslageri inte är likalydande med övriga brev får det, enligt Arbetsdomstolens mening, uppfattas ha samma innebörd som dessa. Det framgår emellertid av samtliga brev utom det till AB Cero Plåtslageri, att avdelningen till stöd för sitt handlande inte hänvisat till reglerna på VVS-installationsavtalets område om tillämpningen av 38-40 §§ medbestämmandelagen utan till Byggnadsavtalet. Det är inte utrett i målet i vilken utsträckning de nu aktuella reglerna på dessa båda avtalsområden överensstämmer med varandra. Oavsett hur det förhåller sig med den saken kan Arbetsdomstolen konstatera att avdelningen genom de aktuella breven skriftligen informerat de berörda företagen om sin uppfattning i underentreprenörsfrågan, nämligen att bolaget bör avförs från respektive företags underentreprenörsförteckning, samt angett skälen härför. Det kan tilläggas att utredningen inte visar huruvida de berörda företagen därefter har förhandlat i frågan om att behålla bolaget som underentreprenör.

Mot den nu nämnda bakgrunden kan Arbetsdomstolen konstatera att avdelningen genom breven vidtagit åtgärder för att kunna komma i åtnjutande av sina rättigheter grundade på 38 och 39 §§ medbestämmandelagen. För att detta handlande ändå skall kunna betraktas som en stridsåtgärd skall handlandet ha skett i ett rättsstridigt syfte. Bolaget hävdar att ett sådant syfte funnits, nämligen att påverka bolaget i den rättstvist som uppkommit mellan bolaget och avdelningen. Bedömningen av om ett handlande skett i ett rättsstridigt syfte får avgöras utifrån omständigheterna i det särskilda fallet (jfr AD 1985 nr 47). Enligt Arbetsdomstolens mening ger utredningen på sitt nuvarande stadium inte belägg för att avdelningen har haft till syfte att på ett rättsstridigt sätt utöva påtryckning på bolaget som går längre än att hävda sina nyss nämnda rättigheter i fråga om inflytande på företagets val av underentreprenör. Med hänsyn härtill kan det av bolaget åberopade handlandet inte anses utgöra en stridsåtgärd. Det saknas redan på den grunden förutsättningar att bifalla bolagets yrkande om interimistiskt förordnande. Med den bedömning som nu gjorts har domstolen således inte anledning att gå in på övriga invändningar från avdelningens sida.

Arbetsdomstolens ställningstagande

Iso Team AB:s yrkande om interimistiskt förordnande avslås.

Ledamöter: Inga Åkerlund, Gunilla Svahn Lindström, Gunilla Upmark,
Åsa Kjellberg Kahn, Agnes Günther, Lennart Olovsson och
Lars E. Rabenius. Enhälligt.

Sekreterare: Annica Hellström